

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Functie en inhoud van deze paragraaf	Regelgeving (in- en extern)
Inventarisatie weerstandscapaciteit	BBV
Inventarisatie risico's en beheersmaatregelen	Financiële verordening
Beleid t.a.v. risico's en weerstandsvermogen	Nota weerstandsvermogen en risicomanagement
Verplichte kengetallen	

Visie

Het weerstandsvermogen van de gemeente geeft een indicatie van de mate waarin de gemeente in staat is om financiële tegenvallers op te vangen zonder dat de continuïteit in gevaar komt. Het behoud van een voldoende weerstandsvermogen is van belang om de continuïteit van de organisatie bij de uitvoering van het vastgestelde beleid te waarborgen.

Begrippen

- Weerstandsvermogen: de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen zijn afgesloten. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in de ratio weerstandsvermogen (beschikbare weerstandscapaciteit / benodigde weerstandscapaciteit).
- Weerstandscapaciteit: middelen waarover de gemeente beschikt / kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Naast het eigen vermogen zijn dit onbenutte inkomstenbronnen en bezuinigingsmogelijkheden.
- Risico¹: kans op het optreden van een gebeurtenis met een bepaalde (financiële) impact. De risico's relevant voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet op een andere manier zijn te ondervangen en die een financieel gevolg kunnen hebben.
- Kans²: de mogelijkheid dat er schade wordt veroorzaakt door een gebeurtenis.
- Benodigde weerstandscapaciteit: kans vermenigvuldigd met de financiële impact van het risico.
- Financiële impact: de ernst van de financiële schade wanneer deze optreedt.

	Incidenteel	Structureel
Algemene reserve (vrij besteedbaar)	X	
Bestemmingsreserves (vrij besteedbaar)	X	
Onbenutte belastingcapaciteit		X
Eventuele begrotingsruimte		X
Kostenreductie (bezuinigingen)		X

Beschikbare weerstandscapaciteit

Bij de beoordeling van het weerstandsvermogen moet worden gekeken naar de structurele weerstandscapaciteit en de incidentele weerstandscapaciteit. Onder incidentele weerstandscapaciteit wordt verstaan de capaciteit die de gemeente heeft om éénmalige tegenvallers op te vangen. Onder structurele weerstandscapaciteit wordt verstaan de middelen die permanent inzetbaar zijn om tegenvallers op te vangen.

¹ Grote risico's die slechts in zeer zeldzame gevallen voordoen, zijn niet meegenomen in de inventarisatie. Dan moet bijvoorbeeld gedacht worden aan een grote ramp op de Westerschelde. Er zal dan direct opschaling naar minimaal het niveau van de provincie en de Veiligheidsregio plaatsvinden.

² De kans wordt uitgedrukt in een viertal klassen: zeer laag (10%), laag (25%), middel (50%) en hoog (90%).

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit:

Beschikbare incidentele weerstandscapaciteit	Stand per 01-01-2018	Stand per 01-01-2019
Algemene reserve niet vrij besteedbaar	925	925
Algemene reserve vrij besteedbaar (excl. verplichtingen)	3.189	2.835
Bestemmingsreserve(s) (excl. verplichtingen)	817	800
Reserves exploitatie bouwgrond	1.359	1.132
Onbenutte belastingcapaciteit	Pm	Pm
Begrotingsruimte	0	0
Kostenreductie (bezuinigingen)	Pm	Pm
Totaal	6.290	5.692

Inventarisatie risico's

	Risico's	Maatregelen	Kans	Maximale financiële impact	Benodigde weerstandscapaciteit
Grondexploitatie					
Voor de uitbreidingslocaties wordt een actieve grondpolitiek gevoerd.	Geen of een lagere verkoop van gronden.	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarlijkse actualisatie van de grondexploitatieplannen. • Reserve van € 750.000 voor woningbouw en € 750.000 voor bedrijventerreinen. 	Zeer laag	PM	PM
Garantstellingen					
De Regionale Woningbouwvereniging Samenwerking (RWS) heeft leningen aangetrokken, waarvoor de gemeente garant staat.	Als de RWS niet aan zijn aflossingsverplichtingen kan voldoen, zal de gemeente worden aangesproken.	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarlijks overleg met de RWS over het jaarverslag. • Info van het Waarborgfonds Sociale Woningbouw opvragen. 	Zeer laag	PM	PM

	Risico's	Maatregelen	Kans	Maximale financiële impact	Benodigde weerstands-capaciteit
Leges omgevingswet					
Voor het aanvragen van een omgevingsvergunning worden leges in rekening gebracht, waarbij het uitgangspunt is dat deze inkomsten kostendekkend zijn.	De daadwerkelijk gerealiseerde inkomsten uit deze leges fluctueren sterk en zijn afhankelijk van de bouwactiviteiten waar een aanvraag voor moet worden ingediend. Vooral als er geen grote bouwprojecten zijn, zullen deze legesinkomsten achterblijven bij de raming. Dit laat zich moeilijk plannen dan wel sturen.	Flexibele inhuur van specialistische kennis voor het beoordelen van een aanvraag, zodat de kosten beperkt kunnen worden.	Laag	€ 200.000	€ 50.000
Jeugdhulp					
Voor de jeugdhulp is de gemeente eigen risicodrager.	Het beroep op de open einde regelingen en de hiermee gemoeide gelden zijn hoger dan de begrote budgetten.	<ul style="list-style-type: none"> • Zorg (regionaal) inkoop tegen zo goed mogelijke prijs / kwaliteitsverhouding • Doorontwikkelen van preventie om dure zorg te voorkomen 	Mid-del	€ 200.000	€ 100.000
Open einde regelingen					
De gemeente kent diverse open einde regelingen, zoals de Wmo 2015, de Wmo 2007, de Participatiewet.	Het beroep op de open einde regelingen en de hiermee gemoeide gelden zijn hoger dan de begrote budgetten.	-	Laag	€ 200.000	€ 50.000
Gemeenschappelijke regelingen					
<ul style="list-style-type: none"> • Diverse gemeentelijke activiteiten zijn bij gemeenschappelijke regelingen ondergebracht. • De uitgaven van gemeenschappelijke regelingen behoren tot de verplichte uitgaven van de gemeente. 	Een hogere bijdrage aan één of meerdere gemeenschappelijke regelingen.	Uitvoering geven aan de aanbevelingen uit het VZG-rapport "Aanpak voor een goede samenwerking tussen gemeenten en gemeenschappelijke regelingen" en de Nota verbonden partijen.	Mid-del	€ 400.000	€ 200.000

	Risico's	Maatregelen	Kans	Maximale financiële impact	Benodigde weerstandscapaciteit
Bedrijfsvoering					
De bedrijfsvoering is een dynamisch gebeuren. Vele zaken zijn aan wijzigingen onderhevig, hetgeen weer een (behoorlijke) impact kan hebben op de kosten voor bedrijfsvoering. Waaronder bijvoorbeeld de invoering van een nieuw functie-waarderingsstelsel of het aantrekken en behouden van juiste personeelsleden.	Hoger incidentele of structurele kosten voor de bedrijfsvoering.	-	Middel	€ 100.000	€ 50.000
Het langdurig ziekteverzuim is hoog en zorgt voor extra inhuur van expertise om werkzaamheden te continueren. Extra investeren in personeel moet resulteren in dalende ziektecijfers.			Middel	€ 300.000	€ 150.000
Cybercrime en fraude					
Cybercrime is als computers het doelwit zijn van criminele activiteiten. Fraude is bedrog, waarbij zaken anders worden voorgesteld dan ze zijn, door op papier of digitaal een onjuiste weergave te geven van de werkelijkheid.	Niet voldoende beschermd en/ of de handelingen niet verricht volgens de controleprotocollen.	Inzicht krijgen in de risico's van cybercrime-incident. Procedures nagaan.	Laag	€ 100.000	€ 25.000
Informatiebeveiliging					
Wanneer gegevens van inwoners of bedrijven in handen vallen van derden die geen toegang tot deze gegevens mogen hebben, is sprake van een datalek en/of schending van de privacy. De veilige omgang met informatie heeft te maken met de organisatie, de werkprocessen, beschermingsmaatregelen en de controle op deze drie.	Bij ontoereikendheid bij de informatiebeveiliging kan de gemeente aansprakelijk worden gesteld in het kader van de Wet op de Privacy en de Wet datalekken. Bij het niet-melden van een datalek kan de Autoriteit Persoonsgegevens dit bestraffen met een bestuurlijke boete van maximaal € 820.000.	Bewustzijn borgen in de organisatie en processen. In GR verband de kennis, continuïteit en samenwerking borgen van diverse functies.	Laag	€ 100.000	€ 25.000

Ratio weerstandsvermogen: € 5.692.000 / € 650.000 = 8,8 (begroting 2018: 10,02)

Bij de begroting 2018 werd uitgegaan van een benodigde weerstandscapaciteit van € 510.000. In 2019 zijn de risico's opnieuw onder de loep genomen en zijn risico's toegevoegd die in 2018 niet benoemd zijn. Hierdoor daalt het "ratio weerstandsvermogen" maar blijft deze ruim boven de 2,0 wat gekwalificeerd is als "Uitstekend".

Ontwikkelingen

In 2018 zijn we begonnen met het actualiseren van de Nota weerstandvermogen en risicomanagement. Conform de nota weerstandvermogen en risicomanagement 2011 is het ratio weerstandsvermogen uitstekend.

Ratio weerstandvermogen	Betekenis
> 2,0	Uitstekend
1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
1,0 < x < 1,4	Voldoende
0,8 < x < 1,0	Matig
0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Kengetallen

- Bij ministeriële regeling van 17 juli 2015 zijn nadere regels gesteld over de wijze waarop de kengetallen door gemeenten worden vastgesteld en in de begroting en het jaarverslag worden opgenomen.
- Kengetallen zijn getallen die een verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans. Kengetallen kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van de gemeente. De voorgeschreven kengetallen maken inzichtelijk(er) over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te dekken of op te vangen. Ze geven zodoende inzicht in de financiële weerbaarheid- en wendbaarheid.

Hierbij moet wel opgemerkt worden dat een afzonderlijk kengetal weinig zegt over hoe de financiële positie moet worden beoordeeld. De kengetallen zullen altijd in samenhang moeten worden gezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van de gemeente. Omdat de kengetallen in hun onderlinge relatie moeten worden gezien in de beoordeling van de financiële positie is het van belang dat niet alleen de kengetallen worden opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing, maar ook worden voorzien van een adequate toelichting.

Kengetallen *	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Netto schuldquote	108%	108%	101%	103%	129%	152%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	90%	86%	80%	82%	108%	132%
Solvabiliteitsratio	38%	45%	38%	35%	34%	30%
Structurele exploitatieruimte	0%	0%	0%	1%	1%	1%
Grondexploitatie	28%	35%	33%	26%	16%	11%
Belastingcapaciteit	106%	106%	106%	106%	106%	106%

* Het jaar 2017 komt uit de jaarrekening, 2018 en volgend zijn conform begroting

Toelichting kengetallen

Kijkend naar de kengetallen is de financiële positie gezond. De begroting is structureel en reëel sluitend. Door de investeringen in het nieuwe sportcentrum en nieuwe onderwijshuisvesting stijgt de netto schuldquote.

Scenario kengetallen **	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Netto schuldquote	108%	108%	95%	90%	113%	134%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	90%	86%	74%	70%	92%	113%
Solvabiliteitsratio	38%	45%	41%	42%	43%	40%

**In dit scenario zijn de geraamde verkoopopbrengsten aangepast.

Gezien de huidige ontwikkelingen binnen de bedrijventerreinen kan de schuldquote voordelig worden beïnvloed door de positieve resultaten uit de grondexploitatie. Tegenover de geraamde investeringen komen hogere inkomsten te staan, waardoor minder externe financiering benodigd zal zijn. Dit zal de kengetallen positief beïnvloeden. In “scenario kengetallen” is rekening gehouden met lagere financieringsbedragen. Voor de komende 4 jaar gaat het om 2mln in 2019, 2mln in 2020, 1mln in 2021 en 1mln in 2022. Totaal is er in dit scenario rekening gehouden met een lagere financieringsbehoefte van 6mln. Hierdoor daalt de netto schuldquote in 2022 van 152% naar 134% en stijgt de solvabiliteit in 2022 van 30% naar 40%.

Toelichting

Netto schuldquote

- Het kengetal “netto schuldquote”, ook wel bekend als de netto-schuld als aandeel van de inkomsten, zegt het meest over de financiële vermogenspositie van een gemeente. De netto-schuldquote geeft aan of een gemeente investeringsruimte heeft of juist op zijn tellen moet passen. Daarnaast zegt het kengetal ook wat over de flexibiliteit van de begroting. Hoe hoger de schuld is, hoe meer kapitaallasten er zijn, waardoor een begroting minder flexibel wordt. Met name de investeringen in het nieuwe sportcentrum zorgen voor een stijging van de netto schuldquote.
- In de VNG-uitgave “Houdbare overheidsfinanciën” is aangegeven dat wanneer de schuld lager is dan de jaaromzet (<100%) dit als goed kan worden bestempeld. Boven de 130% is het onvoldoende.

Goed	Tot 100%
Matig	100% tot 130%
Onvoldoende	Hoger dan 130%

Solvabiliteitsratio

- De “solvabiliteitsratio” geeft de mate aan waarmee de gemeentelijke bezittingen zijn betaald met eigen middelen. Anders gezegd: het aandeel van het eigen vermogen in het totale vermogen. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen, hoe gezonder de gemeente.
- Wanneer de helft of meer van het totaal vermogen uit eigen vermogen bestaat, dan is de solvabiliteit goed. Is het kengetal voor solvabiliteit kleiner dan 30%, dan is er veel vreemd vermogen aanwezig.

Goed	50% en hoger
Matig	Tussen 30% en 50%
Onvoldoende	Kleiner dan 30%

Structurele exploitatieruimte

- Het kengetal “structurele exploitatieruimte” geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte is binnen de vastgestelde begroting. Daarnaast geeft dit kengetal ook aan of de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid.

Goed	Structureel hoger dan 0,6%
Matig	Structureel tussen 0% en 0,6%
Onvoldoende	Structureel kleiner 0%

Grondexploitatie

- Het kengetal “grondexploitatie” geeft aan hoe groot de grondpositie (boekwaarde) is ten opzichte van de jaarlijkse baten. Wanneer de gemeente grond tegen de lagere prijs van landbouwgrond heeft aangekocht, loopt de gemeente veel minder risico dan wanneer er dure grond is aangekocht en de vraag naar bouwgrond stagneert.
- Een norm bepalen voor het kengetal grondexploitatie is lastig. De boekwaarde van de gronden en bezit zegt namelijk nog niets over de relatie tussen vraag en aanbod van woningbouw dan wel m2-bedrijventerrein. Maatwerk is hiervoor van toepassing, dat wil onder andere zeggen hoeveel woningen of m2-bedrijventerrein er zijn gepland. Daarnaast is het van wezenlijk belang wat de verwachte vraag zal zijn.
- De boekwaarde van de gronden geeft aan of een gemeente veel middelen heeft gestopt in haar grondexploitatie. Dit geld moet namelijk ook nog terugverdiend worden. Om bovenstaande redenen is geen norm verbonden aan het kengetal grondexploitatie.

Belastingcapaciteit

- De OZB is voor de gemeente de belangrijkste eigen belastinginkomst. Het kengetal “lokale lasten” wordt berekend aan de hand van de ozb-lasten en rioolheffing voor een gezin bij een gemiddelde woz-waarde plus de afvalstoffenheffing voor een gezin.
- Zowel bij de rioolheffing als bij de afvalstoffenheffing wordt in onze gemeente uitgegaan van een kostendekkend tarief. Bij de ozb wordt daar niet naar gekeken. De ozb vergelijken we met de norm voor artikel 12. Deze norm ligt op 120% van het gewogen landelijk gemiddelde met betrekking tot het ozb-tarief.
- De uitkomsten liggen boven de woonlasten van het landelijk gemiddelde voor een gezin in het voorafgaande begrotingsjaar. Voor het bepalen van een norm is meer achtergrondinformatie nodig over de opbouw van de landelijk gemiddelde woonlasten. Over deze opbouw beschikken wij nog niet.